

Oponentní posudek na dizertační práci Petra Sládečka, *Novorenesanční kostely v Čechách a na Moravě*, Katolická teologická fakulta UK, Praha 2015

Kolega Petr Sládeček si pro svou práci vybral neprobádané téma. Česká architektura 19. století dnes poutá zájem většího počtu badatelů, než tomu bylo ještě před třiceti lety, vyšla o ní řada objevených publikací, ale na sakrální architekturu té doby se ještě nikdo speciálně nezaměřil. Kolega Sládeček tak předkládá první monografii o tomto tématu.

Vytkl si v ní za cíl zpracovat sakrální stavby všech v té době povolených konfesí. Omezil však zajímavě svůj badatelský záměr na stavby neorenesanční, vědom si problémů, jaké toto zaměření přináší v raném období před rokem 1860, kdy někdy nelze dobře rozlišit neorenesanci od pozdního klasicismu. Jeho práce přináší obsáhlý a spolehlivý přehled neorenesančních svatyň na území českých zemí z 19. a počátku 20. století. Kolega přitom své práci dal formu řetězce drobných monografií analyzovaných staveb – nikoliv katalogu -, které se na vhodných místech střídají s teoretičtější laděnými kapitolami. Na slovo „teoretický“ tu kladu jistý důraz, protože kolega Sládeček na s. 9 u své práce skromně zpochybňuje její teoretický či metodologický význam. Je to skromnost přehnaná, jak ještě ukážu.

Není přitom ale sporu, že síla Sládečkovy dizertační práce spočívá v její akribii. K většině staveb do práce zařazených kolega shromáždil imponující množství poznatků, z archívních zdrojů, z denního tisku, z časopisů tehdejších konfesí, z odborné literatury o dějinách církví i dějinách architektury i z vlastních pozorování. Téměř každá stavba tak ve Sládečkově práci získává svůj „příběh“, jemuž někdy nescházejí dramatické zvraty nebo i mírně komické epizody. Sládečkovi se tak podařilo dobře zmapovat jakési lidské a v něm hlavně pragmatické pozadí vzniku monumentálních staveb z doby historismu. Jakýsi vrchol jeho práce v tomto ohledu aspoň pro mě představuje jedna z teoretičtější zaměřených kapitol na s. 43-45, v níž Sládeček na základě znalostí archívních pramenů dokládá, že to nebyly vznešené úvahy o umělecké koncepci nebo duchovním poslání stavby, nýbrž spíše praktické debaty o jejím umístění a nákladech na ni, co se za vznikem leckdy pozoruhodné architektury té doby skrývalo. „*Při budování venkovských kostelů se výraznou měrou uplatňovala rutina, empirické vzorce, a dominantní snahou bylo především ušetřit*“, píše kolega na s. 44 o jednání obecních rad nebo kostelních výborů: „*Jen tu a tam zazní vzletná fráze. Tón zápisů je ale v zásadě stejný, ať se jedná o stavbě chrámu, pronájmu obecního hostince, vydláždění silnice, pořízení požární stříkačky, pláště pro ponocného či obecního býka. Kostel o dostatečné velikosti byl pokládán jen za nezbytný prvek 'občanské vybavenosti'*.“

K dalším přínosům Sládečkovy práce na teoretičtější rovině patří jeho poznatek o tom, jakou váhu mělo i ve společnosti 19. století téma konfesionalizace (viz například s. 48, 135 nebo 170), o němž dnes už mnoho víme zásluhou prací Ondřeje Jakubce o architektuře 16. a raného 17. století. Také v 19. století, a to ještě v osmdesátých letech, se například katolíci zamýšlejí nad „pohanskostí“ renesance (s. 10-15) a evangelíci o nemnoho později preferují neorenesanci právě kvůli tomu, aby se odlišili od katolíků (s. 46, 135). Petr Sládeček dobře ukazuje, že tradice těchto sporů se znovu oživila ještě na počátku 20. století, když se obě dominantní konfese začaly vyrovnávat s otázkou použitelnosti moderní architektury.

Marginálnější, a přece velmi cenné Sládečkovy postřehy spočívají v odhalování anglických a později dokonce i amerických vlivů na dobové stavby evangelíků (např. s. 84) nebo v dokladech o výskytu slova „*dojem*“ v hodnocení stavby už v šedesátých letech 19. století – osobně jsem se domníval, že prestiž tohoto pojmu je mladšího data. Čtenáře Sládečkovy dizertace též překvapí, že ve výběru architektů pro své chrámy se čeští a moravští evangelíci neprojevovali jako nacionalisté, jak je to zřejmé z faktu, kolik svatyní pro ně vyprojektovali německojazyční architekti.

Rád bych se však vyjádřil i k některým spornějším stránkám Sládečkovy práce. Domnívám se, že vyplývají z jeho poněkud překvapivého důrazu na architekturu evangelíků. Ve všech případech kolega Sládeček evangelické svatyně dobře analyzoval. U staveb katolických jsme se jeho zásluhou dozvěděli mnoho nového o kostele sv. Václava v Praze-Smíchově, ale druhá stavba tohoto významu, Merettova katedrála Božského Spasitele v Moravské Ostravě, zůstala stranou, a to hlavně po své architektonické stránce. Neobjasněny zůstaly hlavně známé kritické připomínky k této stavbě, s nimiž se lze setkat například v pracích Pavla Zatloukala. V čem je tedy Merretovo dílo horší než Barvitiův smíchovský chrám? Myslím, že by to byla dobrá otázka při obhajobě Sládečkovy práce.

Vzdor této slabině však kolega Sládeček předložil práci hodnotnou a objevnou. Vyhovuje podle mého názoru nárokům kladeným na dizertační práci. Plně ji proto doporučuji k obhajobě.

Prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc., v Praze 3. 6. 2015